

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет  
імені К. Д. Ушинського»

Соціально – гуманітарний факультет



„Затверджено”

Голова приймальної комісії

О. Я. Чебикін

„01” квітня 2020 р.

Програмні вимоги до фахових випробувань для здобуття освітнього ступеню  
бакалавра на основі ОКР «молодший спеціаліст»

Спеціальність: 052 “Політологія”

(денна/заочна форми навчання)

Одеса - 2020

## 1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програмні вимоги до фахових випробувань для здобуття освітнього ступеня бакалавр на ОКР «молодший спеціаліст» за спеціальністю 052 «Політологія». Програма розроблена з метою перевірки знань з історії політичної думки, теорії політичної науки та прикладної політології, перевірка основних понять та категорій політичної науки, спеціально-наукових теоретичних та прикладних методів пізнання, принципів та механізмів розвитку та функціонування політичної системи, особливостей процесу інституціоналізації політичних відносин в Україні тощо.

Визначені освітньо-професійною програмою **компетентності**:

*інтегральна компетентність (ІК)*

**ІК.** Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі освіти, що передбачає проведення досліджень або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

*загальні компетентності (ЗК)*

**ЗК-1.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

**ЗК-2.** Набуття гнучкого мислення, відкритість до застосування юридичних знань та компетентностей в широкому діапазоні можливих місць роботи та повсякденному житті.

**ЗК-5.** Здатність здійснювати усну і письмову комунікацію професійного спрямування державною та іноземною мовами.

**ЗК-6.** Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізу та використання інформації з різних джерел.

**ЗК-7.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, проводити дослідження на відповідному рівні.

**ЗК-8.** Цінування та повага різноманітності та мультикультурності, здатність працювати в міжнародному контексті.

**ЗК-10.** Здатність працювати автономно, визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі і політико-правові процеси та приймати обґрунтовані рішення.

*фахові компетентності спеціальні (ФК)*

**ФК-1.** Знання закономірностей соціального розвитку для прогнозування тенденцій

соціалізації особистості.

**ФК-2.** Оволодіння вміннями та навичками застосування загальнонаукових і спеціальних методів, прийомів і методик в дослідницькій практиці.

**ФК-4.** Розуміння поступу української нації на шляху державотворення

**ФК-5.** Формування цілісного уявлення про основні сучасні проблеми теорії та методології історичної науки, про специфіку їх постановки і розв'язання в історичних дослідженнях.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, абітурієнти повинні:

**Знати:**

- закономірності становлення предмету політичної науки в історії політичної думки
- механізми соціально-історичної зумовленості розвитку та функціонування системи політичних відносин
- спеціально-наукові теоретичні та прикладні методи пізнання
- принципи розвитку та функціонування політичних систем країн світу
- особливості функціонування політичної системи України
- закономірності становлення та діяльності основних політичних інститутів суспільства
- критерії типологізації політичних режимів сучасності

- принципи функціонування виборчої та партійних систем
  - сутність та структуру політичної свідомості, види політичної культури
- основних учасників політичного процесу та способи рекрутування політичної еліти тощо.

**уміти:**

- використовувати теоретичні знання на практиці
  - здійснювати коректний аналіз та оцінку політичної ситуації
  - грамотно висловлювати власну політичну позицію у різних формах політичної участі
- ефективно протистояти політичним маніпуляціям та зловживанням влади з боку інших осіб.

## **2. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ**

### **Тема 1. Модель професійного політолога.**

Політологія як покликання і спеціальність. Професійна модель фахівця-політолога. Політологія як покликання і спеціальність. Мотиваційна сфера політології. Соціально-психологічні аспекти професії політолога. Політологічні асоціації, політологічна періодика, політологічні конгреси. Професійна модель фахівця-політолога. Професійні групи і категорії. Норми професійної поведінки. Причини та умови становлення кодексів професійної поведінки. Дискусії про кодексах професійної етики фахівців-політологів.

### **Тема 2. Робота М. Вебера «Політика як поклик і професія».**

М. Вебер – найвпливовіший авторитет суспільної думки кінця XIX – початку XX століття. Теоретична діяльність М. Вебера. Відмінна риса вчення М.Вебера.

Положення про природу політичної влади, про взаємини політики та етики.

Типи суспільного правління і типологія політичних лідерів: традиційне лідерство, харизматичне лідерство, раціонально – легальне лідерство. Психологічні і соціально політичні якості лідера: пристрасть, почуття відповідальності, окомір. Типи політичних діячів: політики за випадом, політики за сумісництвом, політики за професією.

### **Тема 3. Політологія – як система знань про політику.**

Основні парадигми як логіко-теоретичні моделі концептуального тлумачення політичних явищ. Зв'язок парадигм і методів теоретичної політології. Класифікація методів дослідження. Загальнонаукові, соціально-гуманітарні та спеціально-наукові методи. Якісні та кількісні методи. Роль кількісних методів у політологічних дослідженнях. Біхевіоризм. Інструментарій прикладної політології. Аналіз процесів прийняття державних рішень та експертиза їх наслідків. Моделювання та аналіз політичних процесів. Створення баз політичних даних та експертних систем політичного моніторингу. Поняття політичного консалтингу і маркетингу.

### **Тема 4. Політична влада та її особливості.**

Влада як ключове поняття політології. Телеологічна, біхевіористська, психологічна, системна, структурно-функціональна та реляціоністська інтерпретація влади. Суб'єкт і об'єкт влади. Природа підпорядкування: влада заснована на страху, звичці, інтересі, переконанні, авторитеті, ідентифікації. Влада і вплив. Категорії авторитету, управління та лідерства. Механізми влади. Підстави і ресурси влади: економічні, силові, адміністративні, інформаційні та культурні. Цивілізаційні типи влади: європейський, східний, вотчинний.

Особливості політичної влади. Співвідношення влади в суспільстві. Делегування і легітимність влади. Типологія легітимності за М. Вебером. Співвідношення легітимності та ефективності влади.

### **Тема 5. Держава та її сутність.**

Держава у політичній системі суспільства. Держава як базовий інститут політичної системи. Походження держави. Поняття і ознаки держави. Суверенітет держави, наявність публічної влади, територіальний поділ населення, єдина фіскальна система, національне законодавство, монополія на застосування сили і фізичний примус та інші. Економічні, політичні і правові основи суверенітету держави. Функції держави – основні напрямки діяльності держави. Система органів державної влади. Типологія держав: формаційний і цивілізаційний. Форма держави – засіб організації політичної влади, що включає в себе форму правління, форму державного устрою і політичний режим.

### **Тема 6. Політична системи суспільства.**

Системний підхід до вивчення суспільства і політики. Понятійний набір загальної теорії систем. Система і середовище, їх взаємодія. Трактатування Т. Парсонса, Д. Істона, Г. Алмонда. Структура, функції і динаміка політичних систем. Вплив груп панування на динаміку політичних систем. Типології політичних систем. Характерні риси політичних систем розвинених країн Заходу. Специфіка перехідних політичних систем в країнах, що розвиваються. Особливості трансформації сучасної політичної системи України. Порівняльний політичний аналіз: передумови виникнення та теоретико-методологічні підстави. Сутність порівняльного політичного аналізу і методологія дослідження. Види порівняльного аналізу політичних систем. Системний підхід в теорії міжнародних відносин. Історичні приклади та сучасні підсистеми міжнародних відносин.

### **Тема 7. Політичні процеси.**

Сутність політичного процесу. Фактори, що впливають на характер політичного процесу. Прогнозування та моделювання політичного процесу. Характер і особливості політичних процесів в Україні.

Технологія та організація політичного процесу (процедура прийняття політичних рішень, технологія політичної мобілізації).

Політична участь як найважливіша характеристика політичного процесу.

### **Тема 8. Демократія в політичному житті суспільства.**

Демократія в політичному житті сучасного суспільства Поняття демократії. Сучасні визначення демократії. Витоки та основні історичні форми демократії. Соціально-економічні, політичні та духовні основи демократичного

суспільства. Типи демократії: безпосередня і представницька. Сучасні теорії демократії: ліберальна, плюралістична, елітарна, конкурентна. Сутність політичного плюралізму, його значення в демократичному суспільстві.

### **Тема 9. Міжнародні відносини та світова політика.**

Міжнародна політика як засіб взаємодії різних суспільних груп — націй, держав, союзів та ін. Виникнення і еволюція розвитку міжнародної політики та міжнародних відносин. Поняття міжнародної політики. Основні риси міжнародної політики, їх характеристика. Принципи міжнародної політики. Основні форми і функції міжнародної політики. Дипломатія як форма міжнародної політики, її специфіка. Система міжнародних відносин. Суб'єкти та основні види міжнародних відносин. Зв'язок внутрішньої та зовнішньої політики. Міжнародні організації: сутність, основні принципи діяльності. Види міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО, МВФ, МБРР, СБ, ГАТТ та ін.). Глобальні процеси розвитку сучасної цивілізації: геополітичний та етнополітичний аспекти. Місце України в системі міжнародних відносин. Проблема національних інтересів і національної безпеки Української держави.

**Письмова робота включає в себе 25 тестових завдань з одним варіантом відповіді.**

#### **Орієнтовний перелік питань**

1. Предмет політології.
2. Категорії, закономірності і функції політології як науки.
3. Консервативний напрямок політичної думки в Україні в пер. половині ХХ ст.(В.Липинський, С.Томашівський).
4. Політико-правові концепції Стародавньої Греції(Сократ, Платон, Аристотель).
5. . Політичні ідеї Середньовіччя (Августин Аврелій, Фома Аквінський.). Вчення про державу Н.Макіавеллі.
6. Монархічна модель державного управління Т.Гоббса. Суспільний договір Дж.Локка.
7. Німецькі філософи про суспільство, владу, державу і демократію. І.Кант. Правова держава Г.Гегеля.

8. . М. Драгоманов – основоположник політичної науки в Україні.
9. Національно-державний напрямок політичної думки з націоналістичним акцентом в Україні в пер. половині ХХст. Д. Донцов. Політичні погляди М. Міхновського.
10. Теорії зміни еліт (Моска, Парето.).
11. Влада як суспільне явище. Політична влада, її особливості.
12. Ресурси політичної влади. і легітимність політичної влади. Типи легітимності політичної влади.
13. Поняття легітимності політичної влади. Типи легітимності політичної влади.
14. Політична думка Стародавнього Китаю.
15. Політична система суспільства. Сутність і структура. Типологія політичних систем.
16. Сутність, структура та функції держави. Типи держави.
17. Форми державного правління.
18. Форми територіального устрою.
19. Політичні режими: сутність, типи політичних режимів.
20. Політичні партії і партійні системи. Функції політичних партій в суспільстві.
21. Типологія політичних партій.
22. Правова держава: сутність, основні риси і функції в суспільстві.
23. Поняття громадянського суспільства. Взаємозв'язок держави і громадянського суспільства.
24. Вибори, як найважливіший інструмент легітимності державної влади.
25. Основні типи виборчих систем. Виборча система України.



### 3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Максимальна кількість балів – 200.

1. **Оцінка „відмінно” (175–200 балів):** абітурієнт ґрунтовно і повно викладає матеріал, виявляє повне розуміння матеріалу, аргументує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно складені, викладає матеріал послідовно і правильно з огляду на норми літературної мови.

2. **Оцінка „добре” (150–174 бали):** абітурієнт дає відповідь, що задовольняє ті самі вимоги, що й на 175–200 балів, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауваження викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладання матеріалу і мовленнєвому оформленні.

3. **Оцінка „задовільно” (124–149 балів):** абітурієнт виявляє знання й розуміння основних положень конкретної теми, але викладає матеріал не досить повно і допускає помилки у формулюванні правил, не вміє глибоко і переконливо обґрунтувати свої помилки і відчуває труднощі під час добору прикладів, викладає матеріал непослідовно і допускає помилки у мовленнєвому оформленні відповіді.

4. **Оцінка „незадовільно” (100–123 бали):** абітурієнт виявляє повне незнання матеріалу відповідного питання.

#### 4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аляєв Г. Є. Політологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Полтава: АСМІ, 2011. 312 с.
2. Бебик В. М. Політологія [Текст]: Наука і навчальна дисципліна. Київ: Каравела, 2009. 496 с.
3. Введение в политологию : Словарь-справочник. Москва: Аспект Пресс, 1996. 264 с.
4. Гаєвський Б. А. Сучасна українська політологія: Навч. посібник. Київ: МАУП, 1999. 268 с.
5. Гелей, С. Д. Політологія [Текст]: навч. посібник. Київ: Знання, 2004. 645 с.
6. Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С. С. Концептуальні основи теорії політики: Навчальний посібник. Київ, 2008. 307 с.
7. Загальна теорія політики: Навчальний посібник / уклад.: Т. Ф. Герасимчук., А. М. Киридон, С. С. Троян. Київ: Видавничий дім «Кондор» , 2017. 226 с.
8. Лазоренко О. В. Теорія політології: Навч. посібник. Київ, 1996. 179 с.
9. Піча В. М. Політологія [Текст]: підруч. для студ. вищ. закладів освіти. Львів: Магнолія, 2006, 2009. 304 с.
10. Піча В. М. Політологія: Навч. посіб. для студ. вищ. закладів освіти 1-4 рівнів акредитації. Київ: Каравела, 2002. 344 с.
11. Рябов С. Г. Політологічна теорія держави. Київ: Тандем, 2006. 240с.
12. Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Підручник. Київ: Либідь, 2002. 576 с.
13. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія [Текст]: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 472 с.
14. Ярош О. Б. Загальна теорія політики. Луцьк: РВВ "Вежа" Волин. держ. ун-ту Ім. Лесі Українки, 2005. 240

